

Számokba fojtva ...

MURÁNYI Péter

... bánatunkat, aggodalmainkat. Teljes mértékben egyetérték *Eszenyiné Borbély Máriával* abban, hogy nagy a baj az utóbbi időben a könyvtárosképzés számaival kapcsolatban. Mi, akik valamilyen formában részesei vagyunk a képzésnek, természetesen mindig figyeljük, hogyan alakulnak a jelentkezési számok, majd pedig júliusban azt is, hány hallgatót vesznek fel. A korábbiakkal szemben egyre inkább azt is, hogy melyik képzés indul el, melyik nem. 2012-ben, a szombathelyi képzésünk 50 éves évfordulója alkalmából rendezett konferencián is megvizsgáltam az alapképzés 2006-tól, a mesterképzés 2009-től addig megfigyelhető tendenciáit.¹

Most is csak az alapképzéssel és a mesterképzéssel foglalkozom, az egyéb képzési formákkal nem, azon belül viszont az összes lehetőséggel. Lehetséges tanulmányokat folytatni nappali és levelező tagozaton, a legújabb szóhasználattal állami ösztöndíjas és költségtérítéssel formában, ezek kombinációját hárombetűs rövidítések fejezik ki: az első betű A vagy M (alap vagy mester), a második a tagozat, N vagy L (nappali vagy levelező), a harmadik a finanszírozási

forma, A vagy K (állami vagy költségtérítéssel), ezek együttesen 8 lehetőséget adnak ki: ANA, ANK, ALA, ALK, MNA, MNK, MLA, MLK (nem számítva, hogy kisebb mértékben még az esti és a távoktatási képzési forma is él, s hogy 2006-ban és 2007-ben külön hirdettek a diplomásoknak alapképzést). Mindegyiknek megvan a szerepe. Természetesen a hallgatók szempontjából a legszerencsésebbnek az látszik, ha nappali tagozaton tanulhatnak, s állami ösztöndíjjal, tehát ha elvileg nem kell semmi mással törődniük, mint a tanulással, s ezért még fizetnek is nekik. Ennek ellenére nem lehet és nem érdemes csak az ennek megfelelő képzési formákat kiragadni (ANA, MNA). Ugyancsak nem indokolt csak 2011-től vizsgálni a számokat. Az alapképzés 2006-ban, a mesterképzés 2009-ben indult, ezért érdemes a kezdetekig visszamenni, hogy megállapíthassuk a különböző tendenciákat és azok okait, amelyek a mostani helyzetig vezettek. Minden lehetséges, rendelkezésre álló adatot meg kell vizsgálni. Valamennyinek a közlésére egy cikk keretében nincs lehetőség, de érdemes lenne gyakrabban összefoglalást adni.

A www.felvi.hu oldalon a Felvételi menüpon-
ton belül található a Ponthatárok, statisztikák,
rangsor című részt, itt az *Elmúlt évek felvételi
statisztikái, ponthatárai* 2001 és 2014 között
nagyon sokféle szempont szerinti információkat
szolgáltató. A 7. *Jelentkezők és felvettek száma*
többszörös szerkezetben indítható alap, osz-
tatlan képzések és a 8. *Jelentkezők és felvettek
száma* többszörös szerkezetben indítható mes-
terképzési szakok szerint a különböző felvételi
időszakokra (az általános felvételi időszak mel-
lett a pótfelvételekre és a keresztféléves képzés-
re) vonatkozóan jó áttekintést ad, ha az egyes
időszakok egymás mellé tételével kibontakoz-
hatnak a tendenciák. A jelentkezőket tekintve a
teljes létszámuk mellett megismerhetjük, hogy
mennyien jelentkeztek első helyen, mennyien
akarnak nappali tagozaton, illetve állami ösz-
töndíjjal tanulni. A felvettekre vonatkozó ada-
tok is ugyanezek (értelemszerűen az első hely
kivételével). Ebből kiszámíthatjuk azt, hogy

mennyien vannak, akiket nem nappali tagozat-
ra (elsősorban levelezőre) vettek fel, s mennyit
nem állami ösztöndíjjal (tehát költségtérítéses-
ként). Kombinált adatokat (például azt, hogy
mennyi a nappali tagozatos állami ösztöndíjas)
innen nem kaphatunk meg, ahhoz részletesebb
adatokat kell keresnünk.

Mivel időben hamarabb az alapképzés indult
meg, először annak a rendelkezésre álló adatait
tekintjük át. Már 2012-ben is nagyon rossznak
tűnt az, hogy az első helyes jelentkezők száma
nagyjából harmadrészére csökkent 2006-hoz ké-
pest, a felvetteké pedig még nagyobb mértékben,
azon belül is különösen a levelezőké. Az utóbbi
két évben szinte újabb harmadolódás figyelhető
meg a jelentkezők számában, a felvetteknél pe-
dig a nappali tagozatosoknál volt még nagyobb
tartalék a csökkenésre. A pótfelvételin felvettek
száma is jelentős csökkenést mutat, az első évek-
ben így felvettek száma alig marad el a most a
normál időszakban felvettekétől.

Felvételi időszak	Jelentkezők				Felvettek				
	Összes	Első helyes	Nappali	Állami	Összes	Nappali	Állami	Összes - Nappali	Összes - Állami
2006/Á	2146	953	1529	1924	702	362	438	340	264
2007/Á	1736	588	1252	1523	548	328	309	220	239
2008/Á	1371	435	963	1208	481	291	329	190	152
2009/Á	1610	481	1244	1492	423	315	307	108	116
2010/Á	1746	548	1450	1603	432	326	290	106	142
2011/Á	1597	493	1228	1436	380	248	241	132	139
2012/Á	977	302	774	881	195	147	115	48	80
2013/Á	383	125	276	324	79	54	70	25	9
2014/Á	360	110	275	321	90	63	77	27	13
Összesen	11926	4265	8961	10712	3330	2134	2176	1196	1154

1. táblázat

Jelentkezők és felvettek száma az informatikus könyvtáros alapszakra 2006 és 2014 között az általános felvételi időszakban

A jelentkezőknél az összes adat a www.felvi.hu oldalról származik (összes, első helyre, nap-
pali tagozatra, állami támogatásra (ösztöndíjra)
jelentkezők). A felvetteknél az utolsó két szám
a meglévőkből számított, az összes felvetből a

nappalira felvetteket levonva döntő többségében
a levelezőre felvetteket kapjuk meg, az állami
helyre bekerültek levonásával pedig a költség-
térítési helyre felvetteket.

Felvételi időszak	Jelentkező				Felvettek				
	Összes	Első helyes	Nappali	Állami	Összes	Nappali	Állami	Összes - Nappali	Összes - Állami
2008/P	60	60	17	0	55	13	0	42	55

Felvételi időszak	Jelentkező				Felvettek				
	Összes	Első helyes	Nappali	Állami	Összes	Nappali	Állami	Összes - Nappali	Összes - Állami
2009/K	7	3	0	0	0	0	0	0	0
2009/P	59	59	20	0	55	19	0	36	55
2010/K	16	9	6	0	11	2	0	9	11
2010/P	74	74	28	0	63	25	0	38	63
2011/K	5	3	0	0	0	0	0	0	0
2011/P	57	57	21	0	50	17	0	33	50
2012/K	8	1	0	0	0	0	0	0	0
2012/P	35	35	14	0	35	14	0	21	35
2013/K	3	1	0	0	0	0	0	0	0
2013/P	8	8	0	0	5	0	0	5	5
2014/K	3	2	0	0	0	0	0	0	0
2014/P	19	19	10	0	14	7	0	7	14
Összesen: (P+K)	312+42	312+19	110+6	0	277+11	95+2	0	182+9	277+11

2. táblázat

Jelentkezők és felvettek száma az informatikus könyvtáros alapszakra 2006 és 2014 között a pótfelvételin és keresztféléves képzésben

A pótfelvételei létszámok az első években mai szemmel már magasnak mondhatóak. (A 2006-os és 2007-es adatok nem állnak rendelkezésünkre.) 2008-tól 55, 63, 50, 35, 2013-ban ez is nagyon lecsökkent: 5, majd 2014-ben némileg emelkedett: 14. Az összesen 277 fő nagyobbik része, 182 fő levelezőre jött. Keresztféléves képzés meghirdetése egyszer, 2010-ben volt sikeres, ekkor a 11 felvetből 9 lett levelező.

A nappali alapképzés számai

Az éves statisztikákban kiemelten szerepelnek a nappali tagozatra és az állami finanszírozásra (ösztöndíjra) vonatkozó adatok külön-külön, együtt azonban onnan nem ismerhetjük meg őket, mert levelezőre is felvesznek támogatottakat, illetve nappalira is költségtérítéseket, ezért a most következő táblázatokat az egyes intézményekre vonatkozó adatok alapján lehetett összeállítani.

Felvételi időszak	ANA		ANK		Összes felvett
	Első helyes	Felvett	Első helyes	Felvett	
2006/Á	509	315	12	47	362
2007/Á	310	249	16	79	328
2008/Á	239	253	6	38	291
2009/Á	328	287	4	28	315
2010/Á	397	281	6	45	326
2011/Á	334	213	12	35	248
2012/Á	202	110	5	37	147
2013/Á	57	52	2	2	54
2014/Á	65	61	4	2	63
Összesen	2441	1821	67	313	2134

3. táblázat

Az informatikus könyvtáros alapszak nappali tagozatára 2006 és 2014 között felvettek száma finanszírozási forma szerint bontva

A levelező alapképzés számai

Felvételi idő- szak	ALA		ALK (+2006-2007 között DLK)		Összes felvett
	Első helyes	Felvett	Első helyes	Felvett	
2006/Á	276	123	131	189	312
2007/Á	145	60	90	153	213
2008/Á	116	76	64	103	179
2009/Á	102	20	42	82	102
2010/Á	84	9	43	83	92
2011/Á	100	28	42	90	118
2012/Á	54	5	26	33	38
2013/Á	19	18	11	4	22
2014/Á	24	16	4	0	16
Összesen	920	355	453	737	1092

4. táblázat

*Az informatikus könyvtáros alapszak levelező tagozatára 2006 és 2014 között felvettek száma
finanszírozási forma szerint bontva*

A ponthatárok alakulása 2006 és 2014 között

Az államilag támogatott pontszámokat érdemes megvizsgálni: a költségtérítésesen általában a lehetséges minimális pontszámot határozzák meg ponthatárként (néha magasabb az államinál, pl. amikor egyetlen hallgatót vesznek fel, s az ő pontszámát adják meg, de ennek nincs jelentősége).

Az egyes évek számai nem mindig összehasonlíthatóak, mivel 2007-ig 120+24 pontot lehetett szerezni, ezt 2008-ban 400+80, majd 2012-ben 400+100 pontos rendszer váltotta fel. A jelentkezők száma mellett a ponthatár meghatározása az, amely jelentősen befolyásolhatja a felvételt. A többségnél alkalmazott sáv mellett esetenként vannak kivételek, ezekben az esetekben ritkábban alacsonyabb pontszámot határoznak meg de, gyakoribb az, hogy néhány intézménynél magasabbat (feltehetően azért, mert a magasabb jelentkezői létszám miatt hamarabb érik el a felvehető létszámot).

Az eddigi összesített számok után mostantól egyes intézményekre is utalunk.²

2006-ban nappalin a ponthatárok többsége 111–115 között volt, ennél magasabb volt a PTE (129), az SZTE (134) és az ELTE (137) esetében és feltűnően alacsony ponthatárt szabtak meg az EKF-nél (80). A levelezőknél minden pontszám 111 és 122 között volt. Ennek eredményeként nappali tagozaton állami támogatással az ELTE-re csak 10 államilag támogatott hallgatót vettek

fel a 77 első helyes közül, míg az EKF-en úgy jött össze 30 államilag támogatott hallgató, hogy csak 12-en jelentkeztek erre első helyen.

2007-ben a nappali pontszámok 115 és 120, a levelezők 115 és 127 között mozogtak, tehát a levelező valamivel magasabb volt, némileg csökkent is az első helyesekhez képest a felvettek aránya állami helyekre, s nőtt a fizetős helyeken.

2008-ban az ELTE kivételével nappalin mindenkié 286–288 között volt, az ELTE-é 321, a levelezőn egységesen 311, tehát magasabb, mint az ELTE-t nem számítva az összes többi helyen a nappalisoké.

2009-ben kezdődött annak a gyakorlatnak az érvényesítése, amely feltehetőleg azt célozta (legalábbis az eredmények azt mutatják), hogy levelezők ne kerüljenek be nagy számban állami helyekre. Ennek jegyében a levelező ponthatárt 390 és 393 között szabták meg, míg nappalin a többség 304–308 között volt, még a magasabb kivételek sem közelítették meg a levelező minimumot (SZTE 319, PTE 330, ELTE 356), míg két helyen 300 pont alá vitték a ponthatárt (EKF 288, SZIE 290). Ennek eredményeként 102 első helyes levelező jelentkezőből mindössze 20-at vettek fel (most és a továbbiakban is feltételezve, hogy az összes felvett első helyes volt, ami nem biztos, de legalább az valószínűsíthető, hogy döntő többségük igen), míg az előző években a felvételi arány 50% körül volt.

Ha valakinek még az előző év statisztikái alapján is kedvük volt levelezőn állami helyre jelentkezni, azoknak 2010-ben 408-ra emelték a ponthatárt, így 84 első helyesből már csak 9-en kerülhettek be. Nappali tagozaton 316–323 között alakultak a pontok, az SZTE (337) és az ELTE (381) kivételével. 2011-ben kicsit lazítottak, a levelező pontszámok (358–359) alig haladták meg a nappalit (340–349, ELTE 368), kicsit javult is a felvételi arány (100-ból 28), 2012-ben újra visszavitték 400-ra, ez az ELTE nappalis 425 pontja alatt maradt, a többi helyen a szokottnál jobban szóródott a ponthatár (310–395). Hasonló lett a felvételi arány is az ELTE-vel, 54 első helyesből 5-nek a felvétele épp úgy nem normális, mint 63 első helyesből négy felvétele

az ELTE nappali tagozatán ebben az évben. A levelező tagozatra jelentkezők is jóval többen jelölték meg az állami helyeket, mint a fizetést, egy részük másodikként is ezt. Ennek eredményeként sokkal több hallgatót vettek fel levelező tagozatra költségtérítésesként, mint amennyien azt első helyen bejelölték. Mivel nem ezt tervezték elsősorban, kérdés, mennyien csinálták ezt végig, hányan voltak képesek fizetni a féléves tandíjat. Az utóbbi időben azt tapasztalhatjuk, hogy még az állami ösztöndíjas helyekre felvett levelezősöknek is nehézségeik vannak, elsősorban azzal, hogy a munkahelyük elengedje őket a konzultációkra, s vannak olyanok, akik emiatt szakítják meg tanulmányaikat.

Az informatikus könyvtáros alapszakra felvettek intézményenkénti megoszlása

ANÁ+ ANK	2006/Á	2007/Á	2008/Á	2009/Á	2010/Á	2011/Á	2012/Á	2013/Á	2014/Á	Összesen
DE	32+5	33+7	32+7	57+2	55+4	28+4	12+3	8+0	5+0	262+32
DRHE	11+2	10+3	6+2	10+2	11+3	0+0	8+0	5+0	0+0	61+12
EJF	30+0	14+6	4+1	8+2	8+1	5+0	8+0	0+0	X	77+10
EKF	48+4	22+3	25+4	20+3	19+2	16+1	17+2	5+0	0+0	172+19
ELTE	10+11	45+19	70+1	66+5	53+18	62+8	4+19	21+1	37+2	368+84
KE	26+3	14+2	7+3	8+2	10+0	3+0	9+0	0+0	X	77+10
NYF	52+11	22+8	20+6	12+2	14+4	6+5	6+2	0+0	X	132+38
NYME	44+0	21+7	16+3	16+1	24+4	14+5	18+4	0+0	0+0	153+24
PTE	21+3	23+1	27+1	29+1	30+4	26+2	18+1	6+1	6+0	186+14
SZIE	20+4	15+10	16+2	11+3	6+3	3+7	7+0	0+0	0+0	78+29
SZTE	21+4	30+13	30+8	50+5	51+2	50+3	3+6	7+0	13+0	255+41
Összesen	315+47	249+79	253+38	287+28	281+45	213+35	110+37	52+2	61+2	1821+313

5. táblázat

Az informatikus könyvtáros alapszakra, nappali tagozatra felvettek intézményenkénti megoszlása 2006 és 2014 között
A táblázatokban X jelzi, ha az adott képzést nem hirdették meg.

2012-ig egy alkalom kivételével (DRHE, 2011) mind a 11 képzőintézményben mindig elindult a nappali képzés. 2012-ben az összlétszám (s így a legtöbb intézményben is) a szokásosnál jóval alacsonyabb volt. 2013-ban öt intézményben nem indult el a nappali képzés, s a megmaradt hat intézmény közül egyedül az ELTE létszáma volt kétszámjegyű. 2014-ben az addigi 11 hely helyett már csak nyolc intézmény hirdette meg a képzést, s közülük négyben indult el a képzés. A felvett hallgatók több mint fele az ELTE-re került be, mellette az SZTE létszáma emelkedett az előző éveké és tíz fölé. A többi esetben apróságokon múlhatott, hogy indul-e a szak vagy

sem. A DE-n és az NYME-n öt-öt, a PTE-n három első helyes jelentkező volt. Hivatalosan öt főben határozták meg a minimális létszámot. A DE-n ezzel a létszámmal el is indult a képzés, az NYME-n valaki kieshetett a felvehetőik közül (valószínűleg az emelt szintű érettségi miatt), és ez nem tette lehetővé a képzés elindulását, a PTE-n a három első helyes jelentkezőből hat felvett hallgató lett (nagyobb számban voltak nem első helyes jelentkezők, s köztük voltak olyanok, akik az elsőként megjelölt helyre nem kerültek be). 2015-ben az előző évhez képest emelkedik a minimális ponthatár, így lehet, hogy ami 2014-ben elegendő volt, idén már nem lenne az.

Intézmény	2006/Á	2007/Á	2008/Á	2009/Á	2010/Á	2011/Á	2012/Á	2013/Á	2014/Á	Össz.
DE	X+5	X+7	X+7	X+8	X+7	X+5	X+6	X+0	X+0	X+45
DRHE	X+8	X+0	X	X	X	X	0+0	0+0	0+0	0+8
EJF	9+29	5+9	13+20	5+13	2+13	5+17	1+13	0+0	X	40+114
EKF	13+35	19+29	14+5	7+10	0+8	5+13	0+0	3+0	5+0	66+100
ELTE	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
KE	14+10	9+2	13+13	1+9	1+8	1+8	0+0	0+0	X	39+50
NYF	36+23	7+24	12+12	1+8	3+6	4+7	0+0	0+0	X	63+80
NYME	11+19	6+21	9+15	3+9	1+8	3+9	0+0	7+1	5+0	45+82
PTE	X+18	X+11	X+0	X+0	X+0	X+0	X+0	X+0	X+0	X+29
SZIE	X+24	X+27	X+14	X+12	X+23	5+14	3+8	8+3	6+0	22+125
SZTE	40+18	14+23	15+17	3+13	2+10	5+17	1+6	0+0	0+0	80+104
Össz.	123+189	60+153	76+103	20+82	9+83	28+90	5+33	18+4	16+0	355+737

6. táblázat

Az informatikus könyvtáros alapszak levelező tagozatára felvettek intézményenkénti megoszlása 2006 és 2014 között

Látható, hogy nincs olyan intézmény, ahol összességében ne vettek volna fel jóval több hallgatót költségtérítéses képzésre, mint államira. 2013 és 2014 kivételével alig találunk olyan alkalmat is, amikor több államist vettek volna fel adott helyre, mint költségtérítéssel, 2009 és 2012 között ez egyszer sem történt meg. Voltak olyan intézmények, amelyek végig csak költségtérítéses helyeket hirdethettek meg. 2006-ban és 2007-ben ez sehol nem jelentett még gondot, ezt követően a PTE-re egyetlen levelezőst sem vettek fel, míg a DE-n az addighoz hasonlóan folytatódott a felvétel egészen 2012-ig, a SZIE-n időközben megkapták az állami helyek meghirdetésének jogát, ez nagyban hozzájárulhatott ahhoz, hogy a képzés ma is él ott. A DRHE-n a nappali mellett több éven keresztül nem próbálkoztak másfajta képzéssel, a levelező alap-

képzés helyett 2012-től esti képzés hirdetése idáig nem bizonyult sikeresnek. 2012-ig a PTE (2008-2011) és a DRHE (2008) kivételével minden helyen, amikor meghirdették a képzést, az el is indult, 2012-ben ugyanakkor a PTE mellett öt olyan helyen sem, ahol elvileg államilag támogatott helyre is be lehetett volna jutni. Amíg 2011-ig minden évben legalább 8 helyen indult el a levelezőképzés (2006-ban 10, 2007-ben 9 helyen), addig 2012-ben csak három ilyen volt, közülük kettőben, eddig utoljára (EJF, SZTE), hogy 2013-ra és 2014-re is lett három ilyen intézmény, az annak köszönhető, hogy a SZIE mellett az EKF és az NYME is újra indíthatott levelező képzést ezekben az években. Talán önkényesnek látszik, de megpróbáltam külön megvizsgálni az MA-val rendelkező intézmények és a másik öt intézmény adatait.

Felvételi időszak	A hat MA-s intézmény					Az öt másik intézmény					A tizenegy intézmény együtt				
	ANA		ANK		Össz.	ANA		ANK		Össz.	ANA		ANK		Össz.
	Első	Felv.	Első	Felv.	Felv.	Első	Felv.	Első	Felv.	Felv.	Első	Felv.	Első	Felv.	Felv.
2006/Á	347	176	7	27	203	162	139	5	20	159	509	315	12	47	362
2007/Á	206	174	12	50	224	104	75	4	29	104	310	249	16	79	328
2008/Á	181	200	2	24	224	58	53	4	14	67	239	253	6	38	291
2009/Á	258	238	4	17	255	70	49	0	11	60	328	287	4	28	315
2010/Á	289	232	5	34	266	108	49	1	11	60	397	281	6	45	326
2011/Á	256	196	9	23	217	78	17	3	12	41	334	213	12	35	247
2012/Á	157	72	5	35	107	45	38	0	2	40	202	110	5	37	147
2013/Á	56	47	5	2	49	21	5	0	0	10	77	52	5	2	54
2014/Á	59	61	3	2	63	6	0	1	0	0	65	61	4	2	63
Összesen	1809	1396	52	214	1610	652	425	18	99	524	2461	1821	70	313	2134

7. táblázat

Az informatikus alapszak nappali tagozatára jelentkezők és felvettek a hat 2009-től mesterszakot indító és a további öt intézményben 2006 és 2014 között

A 7. táblázatból az látható, hogy 2011-ig az első csoport számai nem különböztek lényegesen, a felvettek számainak hullámlása a ponthúzás változó gyakorlatának tudható be. Az összesített csökkenés idáig a többi intézménynél is megfi-

gyelhető fokozatos csökkenésnek tudható be. 2012-ben következett be lényeges csökkenés az első csoportban is, majd 2013–2014-ben újra, a végére gyakorlatilag magára maradt.

Felvételi időszak	A hat MA-s intézmény					Az öt másik intézmény					A tizenegy intézmény együtt				
	ALA		ALK		Össz.	ALA		ALK		Össz.	ALA		ALK		Össz.
	Első	Felv.	Első	Felv.	Felv.	Első	Felv.	Első	Felv.	Felv.	Első	Felv.	Első	Felv.	Felv.
2006/Á	146	64	75	95	159	130	59	56	94	153	276	123	131	189	312
2007/Á	83	39	52	91	130	62	21	38	62	83	145	60	90	153	213
2008/Á	51	38	31	44	82	65	38	33	59	97	116	76	64	103	179
2009/Á	54	13	20	40	53	48	7	22	42	49	102	20	42	82	102
2010/Á	42	3	15	33	36	42	6	28	50	56	84	9	43	83	92
2011/Á	41	13	22	44	57	59	15	20	46	61	100	28	42	90	118
2012/Á	17	1	18	12	13	37	4	8	21	25	54	5	26	33	38
2013/Á	6	10	5	1	11	13	8	6	3	11	19	18	11	4	22
2014/Á	14	10	4	0	10	10	6	0	0	6	24	16	4	0	16
Összesen	454	191	242	360	551	366	164	211	377	541	820	355	453	737	1092

8. táblázat

Az informatikus alapszak levelező tagozatára jelentkezők és felvettek a hat 2009-től mesterszakot indító és a további öt intézményben 2006 és 2014 között

Levelezőn a második csoport számai többször felül is múlták az elsőét (ebben szerepe volt annak, hogy az ELTE nem is hirdetett ilyen képzést, két másik helyen pedig csak költségtérítéses helyre lehetett jelentkezni), a csökkenés nem hirtelen, hanem fokozatos volt, kivéve 2011-et, amikor némileg enyhítettek az államilag támogatott levelezőket sújtó magasabb ponthatáron. Még így is jelentősnek mondható a csökkenés, 2012-től azonban drámainak. 2013-tól itt még nagyobb szerepe volt az emelt szintű érettségi követelményének, mivel levelezőre sokkal nagyobb arányban jelentkeznek több évvel az érettségi után, így sokak idejében még nem is volt ilyen lehetőség, a ponthatárok csökkenése

(mindenkit felvesznek, aki elérte a minimális ponthatárt) nem érvényesült. A nappalinál is sokkal nagyobb arányban voltak mindig olyanok, akik nem a költségtérítéses formát jelölték be első helyen, de oda kerültek be. Kérdés, hogy mennyien voltak olyanok, akik nem tudták befejezni tanulmányaikat anyagi okok miatt. Mostanában az figyelhető meg, hogy még az államira felvetteket is sok munkahelyi gond akadályozza pl. a konzultációkon való részvételben. Az eddigi táblázatokban összefoglalt képzések mellett az egri Eszterházy Károly főiskola mindig meghirdette az informatikus könyvtáros alapképzési szakot távoktatási formában.

Felvételi időszak	Összes jelentkező	Első helyes jelentkező	Felvett	Ponthatár
2006/Á	33	15	20	78
2007/Á	29	7	7	78
2008/Á	26	10	11	160
2009/Á	12	5	6	160
2010/Á	25	16	14	273
2011/Á	30	16	14	273
2012/Á	18	12	10	284
2013/Á	9	5	3	240
2014/Á	6	1	0	NI
Összesen	188	87	85	

9. táblázat

Jelentkezők és felvettek informatikus könyvtáros BA távoktatási képzésre (ATK) az egri Eszterházy Károly Főiskolán 2006 és 2014 között

Látható, hogy a jelentkezők és a felvettek száma a legelső évben, 2006-ban volt a legmagasabb, de utána viszonylag egyenletesnek mondható egészen 2012-ig. Igazán jelentős csökkenés 2013-ban következett be, amikor mindenki számára meghirdették országosan, hogy a minimális ponthatár elérése mellett be lehet kerülni állami ösztöndíjas helyre, miközben ezt a képzést végig csak költségtérítéses formában hirdették meg. A kérdés az, hogy miért nem lehet a távoktatásos képzés államilag támogatott, amikor ez a képzési forma lehet a legelőnyösebb azok számára, akik dolgoznak, s mint tapasztalhattuk, a munkahelyi gondok még az államilag támogatott levelező képzésben résztvevőket is egyre jobban akadályozzák tanulmányaiban. Érdemes lenne megpróbálni, hogy mennyi jelentkező lenne ilyen képzésre állami helyekre.

Természetesen akadályozó tényező lehet az emelt szintű érettségi követelménye is, mivel feltehetően a levelezőkhöz hasonlóan az ilyen képzésekre is nagyobb arányban jelentkeznek korábban érettségizettek, akiknek erre még nem is volt lehetőségük a középiskola befejezésekor.

A minimális ponthatárt fokozatosan emelik, 2015-ben 280 pont lesz, egy emelt szintű érettségiért 50 pontot adnak, így ehhez az érettségi tárgyak jegye vagy százaléka alapján 230 pontot kell még megszerezni. A régebben érettségizettek szempontjából méltányos lehetne, ha ilyen minimális pontszám mellett nem követelnék meg az emelt szintű érettségit, hiszen könnyen belátható, hogy mennyivel jobb eredményre van szükség a 280 pont eléréshez az érettségi tárgyakból az emelt szintű érettségi plusz 50 pontja nélkül.

Az emelt szintű érettségit kiválthatja az, ha valakinek diplomája van, a diplomásoknak ugyanakkor lehetőségük van a mesterképzésre is jelentkezni, ha az informatikus könyvtáros mesterszak másik előfeltételét, az alapszak 50 kreditjét is megszerzik.

2006-ban és 2007-ben, amikor még öt helyen külön hirdettek levelező alapképzést diplomásoknak költségtérítéses formában, s ezek viszonylag magas létszámmal indultak, 2007-re még három meghirdető intézmény maradt, s közülük kettőben indult el a képzés.

Intézmény	2006/Á				2007/Á			
	Összes jelentkező	Első helyes	Felvett	Ponthatár	Összes jelentkező	Első helyes	Felvett	Ponthatár
KTIF	8	7	8	120	8	5	0	NI
EKF	16	13	15	78	21	7	11	78
BDF	11	11	9	78	X	X	X	X
PTE	11	9	10	105	X	X	X	X
SZTE	18	14	11	100	19	9	10	108
	64	54	53		48	21	21	

10. táblázat

A diplomás levelező költségtérítéses informatikus könyvtáros alapképzésre (DLK) jelentkezők és felvettek száma 2006-ban és 2007-ben

A későbbiekben is bekerülhettek diplomások az alapképzésbe, de erre vonatkozóan nincs adatunk. Ugyanakkor a későbbiekben már lehetőségük volt arra is, hogy államilag támogatott képzésbe kerüljenek, 2009-től pedig a mesterképzésbe is jelentkezhetek.

Informatikus könyvtáros MA

A vizsgált időszakban valójában 2006-ban és 2007-ben is volt mesterképzés, csak akkor még kiegészítő képzésnek nevezték, és az az öt intézmény hirdetett ilyen, amelyikben egyetemi

képzés folyt. Régebben is volt ilyen képzés, ahová elvileg jöhettek a főiskolán könyvtár szakot végzettek mellett olyanok is, akik egyetemen más szakon szereztek diplomát. Láttuk, hogy a más szakosok ebben a két évben elég nagy számban kerültek be az alapképzésbe, a szintén költségtérítéses kiegészítő képzésben valószínűleg (szinte) kizárólag könyvtár vagy a 2002-től indult főiskolai informatikus könyvtáros szakosokat találhattunk. Négy intézményben levelező tagozaton folyt a képzés, az ELTE-n pedig estin (KLK, illetve KEK).

Intézmény	2006/Á				2007/Á			
	Összes jelentkező	Első helyes	Felvett	Pont-határ	Összes jelentkező	Első helyes	Felvett	Pont-határ
DE	18	16	15	99	23	9	8	50
EKF	22	14	9	78	18	8	7	45
ELTE	41	37	16	78	29	20	16	58
PTE	15	13	12	105	37	21	21	85
SZTE	27	24	21	102	26	15	13	55
Összesen	123	104	73		133	73	65	

11. táblázat

Az informatikus könyvtáros kiegészítő levelező költségtérítési képzésre (KLK, az ELTE-n esti: KEK) jelentkezők és felvettek száma 2006-ban és 2007-ben

2008-ban már nem hirdették meg ezt a fajta képzést, 2009-ben pedig már a mesterképzés indult el a jelzett öt intézményben és az NYME-n. Voltak tehát olyanok (a 2008-ban diplomát szerzők), akiknek egy évet mindenképp várniuk kellett,

de lehettek olyanok is, akik már hosszabb ideje vártak erre a lehetőségre, így az első évek jelentkezői létszáma mindenképp magasabb volt, mint amire hosszabb távon számítani lehetett.

Felvételi időszak	Jelentkező				Felvettek				
	Összes	Első	Nappali	Állami	Összes	Nappali	Állami	Összes - Nappali	Összes - Állami
2009/Á	243	209	115	233	145	64	143	81	2
2010/Á	212	172	118	205	117	60	116	57	1
2011/Á	182	148	79	170	93	39	84	54	9
2012/Á	121	95	80	115	64	39	62	25	2
2013/Á	140	98	100	129	61	43	56	18	5
2014/Á	126	92	83	117	70	39	64	31	6
Összesen	1024	814	575	969	550	284	525	266	25

12. táblázat

Az informatikus könyvtáros mesterszakra az általános felvételi időszakban jelentkezők és felvettek száma 2009 és 2014 között

A pótfelvételi és keresztfeléves jelentkezésekben és felvételekben alacsony számokat találhatunk, kivételt a 2010-es pótfelvételi és a 2011-es keresztfeléves jelent, mindkettő azzal van összefüggésben, hogy 2010-ben Szombathelyen adminisztrációs hibából nem indult a nappali képzés, s ez a két másik felvételi kellett, hogy

végül oda kerüljenek be, ahova eredetileg is szerettek volna. A 9 főből 2 jelölte be a levelezőt is eredetileg, ezért a többinek pótfelvételi kellett bekerülnie, majd valamennyiüknek a keresztfeléves jelentkezéssel a nappali, állami finanszírozású képzésbe.

Felvételi időszak	Jelentkezők				Felvettek				
	Összes	Első helyes	Nappali	Állami	Összes	Nappali	Állami	Összes - Nappali	Összes - Állami
2009/P	7	7	3	0	4	2	0	2	4
2010/P	9	9	2	0	9	2	0	7	9
2011/K	9	9	9	9	9	9	9	0	0
2011/P	6	6	0	0	6	0	0	6	6
2012/P	3	3	2	0	3	2	0	1	3
2013/K	1	1	0	0	0	0	0	0	0
2013/P	3	3	0	0	3	3	0	0	3

Felvételi időszak	Jelentkezők				Felvettek				
	Összes	Első helyes	Nappali	Állami	Összes	Nappali	Állami	Összes - Nappali	Összes - Állami
2014/K	11	11	0	11	8	0	8	8	0
2014/P	3	3	1	0	2	1	0	1	2
Összesen	31+21	31+21	8+9	0+20	27+17	10+9	0+17	17+8	27+0

13. táblázat

Az informatikus könyvtáros mesterszakra pótfelvételin és keresztféléves képzésre jelentkezők és felvettek száma 2009 és 2014 között (P+K)

	2009/Á	2010/Á	2011/Á	2012/Á	2013/Á	2014/Á	Össz.
DE	13+0	15+0	10+0	6+0	12+0	9+0	65+0
EKF	5+0	2+0	4+0	0+1	0+0	4+0	15+1
ELTE	10+0	19+0	10+4	11+0	15+3	13+0	78+7
NYME	11+0	0+0	0+0	0+0	0+0	2+0	13+0
PTE	9+0	8+0	5+0	12+0	8+0	5+0	47+0
SZTE	16+0	16+0	6+0	9+0	5+0	6+0	58+0
Összesen	64+0	60+0	35+4	38+1	40+3	39+0	276+8

14. táblázat

Az informatikus könyvtáros mesterszak nappali tagozatára felvettek megoszlása intézményenként 2009 és 2014 között (MNA+MNK)

2009-ben és 2010-ben volt jelentősebb mértékben magasabb a felvettek száma, onnantól kezdve elég hasonló. 2014-ben újra valamennyi képzőhelyre bekerültek nappali tagozatos hallgatók. Mivel csak a maximális 100 pont a közös a felvételiben az intézmények között, ennek megoszlást azonban a plusz pontok kivételével saját maguk egymástól eltérően határozhatják meg, ezért a pontszámok összehasonlításának nincs jelentősége. Annak, hogy a felvettek szá-

ma sok esetben elmarad a jelentkezők számától, esetleg viszonylagosan magas első helyes jelentkezési létszám mellett sem indul a képzés, az időről időre változó minimális létszám mellett elsősorban az okozhatja, hogy a jelentkezők a februári jelentkezéskor nem tudhatják, hogy a felvételi idején nem rendelkeznek majd a szükséges feltételekkel (főleg a diplomával, s elsősorban amiatt, mert nincs meg a szükséges nyelvvizsgájuk).

Intézmény	2009/Á	2010/Á	2011/Á	2012/Á	2013/Á	2014/Á	Össz.
DE	9+1	2+0	X+0	X+1	X+0	X+0	11+2
EKF	9+0	3+0	4+1	10+0	6+0	10+0	42+1
ELTE	22+1	13+0	8+3	X+0	X+0	X+6	43+10
NYME	26+0	13+0	15+1	10+0	5+1	10+0	79+2
PTE	0+0	12+0	9+0	4+0	5+1	5+0	35+1
SZTE	13+0	13+1	13+0	0+0	0+0	X	39+2
Összesen	79+2	56+1	49+5	24+1	16+2	25+6	259+17

15. táblázat

Az informatikus könyvtáros mesterszak levelező tagozatára felvettek megoszlása intézményenként 2009 és 2014 között (MLA+MLK)

Az első két évben valamennyi intézmény rendelkezett azzal a joggal, hogy államilag támogatott képzést indítson, egy alkalom kivételével el is indult a képzés, a legtöbbször viszonylag jelentős létszámmal. 2011-től a DE, 2012-től az ELTE

csak költségterítéses képzést indíthat, ez láthatóan nem olyan vonzó, a felvettek létszámában az ELTE 2014-es számai tekinthetők kivételnek. Az állami ösztöndíj lehetősége ellenére az SZTE-n 2012-ben és 2013-ban nem jött össze a szüksé-

ges létszám, 2014-re már nem is hirdették meg a levelező mesterképzést.

Az összesített nappali és levelező létszámokat nézve láthatjuk, hogy vannak intézmények, amelyekben az egyik, míg másoknál a másik a jellemzőbb, ha csak az egyiket ragadjuk ki ezek közül, akkor némileg torzított képet kaphatunk. A költségtérítéses képzés nem nagyon jellemző sem nappalin, sem levelezőn, elsősorban azok kerülhetnek be ide, akiknek már elfogyott a 12 támogatható félévük, de mindenképp el akarják végezni ezt a szakot is. A végére valamivel többen lesznek, mert vannak olyanok, akiknek a képzés közben fogynak el a féléveik.

A csökkenő alapképzéses számok alapján mindenképp felmerül az a kérdés, hogy honnan lesz utánpótlása a mesterképzésnek.

Nappali képzésre elsősorban azok jönnek, akik az alapképzést is nappali tagozaton végezték el, s utána közvetlenül bekapcsolódhatnak a nappali mesterképzésbe. Ha nem egyből a végzés után jönnek, s időközben álláshoz jutnak, akkor nagyobb a valószínűsége annak, hogy levelező tagozatra jönnek, hogy megtartsák állásukat, amely egyre inkább megőrzendő értéknek tekinthető.

A levelező mesterképzés esetében nem tekinthető jellemzőnek, hogy közvetlenül a levelező alapképzés után jelentkezzenek rá. A hároméves alapképzés a család és a munka mellett olyan megterhelést jelent, hogy a döntő többség akkor is némi pihenőt igényel, ha egyébként szeretné folytatni tanulmányait. Így a levelező mesterszakon részben inkább a szakot régebben elvégzettekre számíthatunk, a régebben főiskolát diplomát szereztekre és az alapszakos diplomával rendelkezőkre. Közülük sokan kielégítették ilyen irányú igényeiket a kiegészítő képzéssel, az előző évek mesterképzésével, tehát csak rájuk építeni nem lehet. A 40 év felettieket már nem lehet azzal biztatni, hogy megúszhatják a nyelvvizsgát a végzéskor, sőt 2016-tól már a belépés feltétele lesz a középfokú C-típusú nyelvvizsga. A mostanában végzetteknek ez kevésbé lehet gond, mert anélkül diplomát sem kaphattak, de a régebbiek többségénél ez hiányzik.

A bolognai rendszer 2006-os bevezetése előtt,

2002-től vezették be kreditrendszert, ekkor kapta meg az addigi könyvtár szak az informatikus könyvtáros nevet. Nappali tagozaton a főiskolai és az egyetemi képzés is kétszakos volt, a főiskolai képzésben 95 volt a szak kreditértéke, az összóraszám 1200, az egyetemen 140 kredit, 1300 óra volt előírva.³ A bolognai rendszerben az informatikus könyvtáros alapképzés és mesterképzés is egyszakos, már az alapszak kredit- és óraszámja is meghaladja a korábbi egyetemi értékeket, ehhez adódnak hozzá a mesterképzés értékei. Amíg a korábbiakban az egyetemen öt év alatt két szakból lehetett diplomát szerezni, addig most a hároméves alapszak és a kétéves mesterszak elvégzése után egyetlen szak mesterdiplomájához juthatnak el a hallgatók, s más tudományterületekről messze nem szerezhetnek olyan ismereteket, mint egy másik szak elvégzésével. Nem látszana szerencsésnek, ha a könyvtárakban kizárólag olyanok dolgoznának, akik informatikus könyvtáros alapszakos, ill. egy részük mellette informatikus könyvtáros mesterszakos diplomával rendelkezne. Szerencsére ettől nem kell tartani, hiszen a teljes csere évtizedekbe telik, az elkövetkező években nyugdíjba vonuló Ratkó-nemzedék után még sokan vannak, akik más rendszerben tanultak, és várhatóan a mostani felsőoktatási rendszer is megváltozik néhányszor az elkövetkező évtizedekben.

Arról azonban mindenképp el kell gondolkodni, hogyan kerülhetnek be az informatikus könyvtáros szakos mesterképzésbe más szakokon szerzett diplomával rendelkezők.

Nekik a diploma mellett 50 kredittel kell rendelkezniük az informatikus könyvtáros alapszak ismereteiből. Ennek egyik megszerzési módja az alapképzés keretében az 50 kredites modul elvégzése. Mivel az alapképzésre épülő bolognai tanárképzés utoljára 2016-ban indul, utoljára az elmúlt, 2013/2014-es év alapszakosai választhatták azokat a tanári modulokat, amelyek lehetővé teszik számukra 2016-ban a kétszakos tanári mesterképzésre való jelentkezést. A mostani elsőévesek már vagy saját szakjukon belüli szakirányt választhatnak vagy pedig egy olyan másik szak modulját, amely lehetővé teszi számukra, hogy az ahhoz a szakhoz tartozó diszciplináris mesterképzés felvételi előfeltételeit

megszerezzék. Ez az eddiginél több lehetőséget, nagyobb esélyt adhat az informatikus könyvtáros alapszak moduljának választására. Az ezt teljesítőknél megvan a lehetőségük arra, hogy alapszakos diplomájuk elvégzése után közvetlenül az informatikus könyvtáros mesterszak nappali tagozatára jelentkezzenek, vagy pedig későbbi jelentkezés esetén nagyobb valószínűség szerint levelező tagozatra.

A szükséges kreditmennyiség megszerzésének lehetősége a korábban diplomát szerettek esetében a részképzés (részismeretek megszerzésére irányuló képzés). Levelező képzés keretében a levelező alapszakosokkal együtt (megfelelő létszám esetén esetleg külön csoportban) teljesíthetik a szükséges tárgyakat két félév alatt. Nem feltétlenül kell mind az 50 kreditet ekkor megszerezniük, korábbi tanulójaikból lehetnek befogadható tárgyaik, s a munkatapasztalat szintén beszámítható (nagy valószínűséggel azok jelentkeznek ilyen képzésre, akiknek a munkájukhoz van szükség ilyen végzettségre). Ők természetesen a levelező mesterképzés létszámát gyarapíthatják. S hangsúlyozni kell, hogy nemcsak a létszám miatt van szükség rájuk, hanem mert a könyvtárak nehezen képzelhetők el olyan munkatársak nélkül, akik más tudományterületről rendelkeznek mély ismeretekkel.

A munkatapasztalat felemlegetése kapcsán elgondolkozhatunk (ábrándozhatunk) a mostanában olyan sokat emlegetett duális képzésről a mi területünkön. Vajon hogyan változna a jelentkezők száma, ha havi 75 000 vagy 115 000 forint ösztöndíjjal kecsegtethetnénk őket, a képzés ideje alatt bőséges szakmai tapasztalat megszerzésének lehetőségével, és a végzés után az elhelyezkedés jó esélyével (s nem kulturális közfoglalkoztatottként).

Mindez valóban inkább ábrándozásnak tekinthető, de az biztos, hogy el kell gondolkodnunk a lehetőségeken. Nem valószínű, hogy zsákba dughatjuk az írás elején említett bánatunkat, de az biztos, hogy nem dughatjuk homokba a fejünket. Közben pedig várhatjuk tavasszal a 2015/2016-os felvételi jelentkezési létszámokat, majd figyelhetjük júliusban a felvettek számát.

Jegyzetek

1. MURÁNYI Péter: A könyvtárosképzés közelmúltja és jelene. In: 50 éve indult Szombathelyen a népművelő-könyvtáros képzés. Szerk. [Czövek Zoltán, Katona Attila, Murányi Péter]. Szombathely, Savaria Univ. Pr., 2013, p. 133–139. p.
2. A szövegben és a táblázatokban az intézményeket a www.felvi.hu-n szokásos rövidítésekkel jelöljük, az intézmények mai elnevezését használva, amikor összesített táblázatból van szó, ha korábbi állapotokról, akkor is a mostani betűrendi helyén vesszük fel a táblázatban az adott intézményt. Időnként a kar neve vagy a kari hovatartozás is változott egyes intézmények esetében, de mivel minden intézmény egyszer szerepel, ezért ezt nem látszott szükségesnek jelölni.
DE – Debreceni Egyetem, DRHE – Debreceni Református Hittudományi Egyetem, 2010-ig KTIF, Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola, EJK – Eötvös József Főiskola, Baja, EKF – Eszterházy Károly Főiskola, Eger, ELTE – Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest, KE – Kaposvári Egyetem, NYF – Nyíregyházi Főiskola, NYME – Nyugatmagyarországi Egyetem, 2008-ig BDF – Berzsenyi Dániel Főiskola, Szombathely, PTE – Pécsi Tudományegyetem, SZIE – Szent István Egyetem, Jászberény (néhányszor hirdettek meg képzést Szarvasra is, de senkit nem vettek fel), SZTE – Szegedi Tudományegyetem.
3. MURÁNYI Péter: A bölcsész képzési rendeletről könyvtárosi szemmel = Könyvtári Figyelő, 11. (47.) évf. 2001. 3. sz. 481–494. p.

Beérkezett: 2015. február 25.

Megjelent a Könyvtárvilág új száma

Megjelent a Könyvtárvilág, az MKE elektronikus folyóiratának 2015. évi első száma, melyben a hírek és aktualitások közlésén kívül a következő témákról olvashatnak: 80 éves a Magyar Könyvtárosok Egyesülete; Könyvbemutató a Műszaki Szekció szervezésében; Gerő Gyula 90 éves; Biztató évkezdés Hajdú-Biharban; Tisztújító közgyűlés a PEMEKSZ-ben; A könyvtár új útjai; A kiszámítható életpálya; Szakirodalmi ajánló.
A folyóirat az MKE honlapján érhető el (www.mke.info.hu).

(Forrás, Katalist, 2015. márc. 9. – Fehér Miklós tájékoztatása)